

Etické a právní aspekty lékařské genetiky

Genetika přímo nebo nepřímo zasahuje do lidské reprodukce, hrozí však různé formy jejího zneužití. Není konsensus v prioritě práv různých subjektů (např. právo nenarozeného dítěte na život proti právu rodičů odmítnout narození postiženého dítěte). Z právního hlediska je rozhodující, že naše právo považuje **plod** za **součást těla matky** a za právní subjekt teprve živého novorozence (tj. v ČR má při volbě diagnostických a preventivních postupů v těhotenství rozhodující slovo matka).

Lékařské tajemství

„Údaje o zdravotním stavu, výsledcích genetického vyšetření i rizicích mohou být sdělovány dalším osobám jen se souhlasem klienta.“ Platí **zákaz sdělování informací bez souhlasu klienta** (pacienta) zaměstnavateli a pojišťovně.

Lékařské tajemství je povinná mlčenlivost. Pracovníci ve zdravotnictví jsou povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, které se dověděli při výkonu svého povolání. Cílem je ochrana důvěry lidu k ošetřujícím lékařům i ke zdravotnickým řazením. Touto povinností se snažíme chránit oprávněné zájmy občanů i zdravotnických pracovníků. Lékařské tajemství se vztahuje na jakoukoliv formu sdělování (písemná sdělení, potvrzení, poskytnutí dokumentace). Výjimky – pokud pracovník sděluje informace se souhlasem ošetřované osoby, je-li sprostěn povinnosti mlčenlivosti nadřízeným orgánem v důležitém státním zájmu a jde-li o sdělování skutečnosti, která je zdravotnickým pracovníkům uloženo zvláštními předpisy (oznamovací povinnost). Lékařské tajemství se nevztahuje na sdělení informací rodinným příslušníkům o povaze onemocnění a o potřebných výkonech tak, aby se mohli stát aktivními spolupracovníky při poskytování péče. Ošetřovaná osoba musí dát písemný souhlas.

Právo pacienta být informován či neinformován

Genetická konzultace je dobrovolná. Každý pacient má právo žádat o vyšetření a získat veškeré informace o svém zdravotním stavu, ale má právo je i odmítnout („právo vědět nebo nevědět“). V praxi to znamená pro konzultujícího povinnost klienta v plné míře informovat o zjištěných skutečnostech a stejně respektovat, pokud vyšetření odmítá nebo si nepřeje znát výsledky vyšetření. Lékař je povinen poučit vhodným způsobem nemocného, popř. členy jeho rodiny, o povaze onemocnění a o potřebných výkonech tak, aby se mohli stát aktivními spolupracovníky při poskytování léčebně preventivní péče.

Zákon požaduje pro lékařské úkony tzv. **poučený souhlas pacienta**; u náročnějších vyšetření se doporučuje písemný souhlas pacienta (**pozitivní revers**). V genetice jde hlavně o invazivní metody prenatálního vyšetření plodu a presymptomatickou diagnostiku DNA. Odmítá-li pacient doporučené vyšetření: vyžádá se **negativní revers** = písemné prohlášení pacienta, že ač o významu vyšetření byl informován, vyšetření neakceptuje.

Umělé ukončení těhotenství

Na žádost těhotné je možná interrupce **do 12. týdne gravidity**, pokud tento výkon není z nějakého hlediska kontraindikován. Není součástí zdravotní péče, pokud se nejedná o zdravotní (genetické) indikace. **Po uplynutí 12 týdnů** gravidity lze uměle přerušit těhotenství jen je-li:

- ohrožen život ženy;
- prokázáno těžké postižení plodu;
- plod neschopen života;
- svědčí-li pro umělé přerušení těhotenství genetické důvody, lze uměle přerušit těhotenství **nejpozději do 24. týdne** gravidity.

Nikdo ze zdravotníků nesmí být nucen spolupracovat na ukončení těhotenství

Etické problémy molekulární genetiky

- molekulární genetika a DNA diagnostika sice přinesly výrazný pokrok, avšak zároveň se prohloubily problémy se zachováním lékařského tajemství;
- DNA analýza může např. jen potvrdit nebo vyvrátit klinickou diagnózu, nebo u chorob s pozdní manifestací a možností prevence a časně léčby je zájem o vyšetření soustředěn na presymptomatickou diagnózu – zde ve zvýšené míře platí dodržení lékařského tajemství.

Odkazy

Související články

- Etické aspekty genetického testování
- Etika v perinatologii
- Úvod do etiky
- Lékařská genetika
- Vrozené vady

- Prenatální diagnostika

Externí odkazy

- Zákon 66/1986 Sb. o umělém přerušení těhotenství (https://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/708/_ps.1244/M/_s.155/701?l=66/1986)
- Vyhláška 75/1986 Sb. kterou se provádí zákon ČNR o umělém přerušení těhotenství (https://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/708/_ps.1244/M/_s.155/701?l=75/1986)

Zdroj

- ŠTEFÁNEK, Jiří. *Medicína, nemoci, studium na 1. LF UK* [online]. [cit. 2009]. <<https://www.stefajir.cz/>>.